

HANDLEIDING

**Aansluiting van het periodeonderwijs bij de
onderwijsbehoeften van leerlingen met kenmerken van
hoogbegaafdheid.**

Beste onderwijsprofessionals,

Het periodeonderwijs is een unieke onderwijsvorm die alleen op vrije scholen wordt gegeven en vele leerlingen kan helpen hun talenten te ontdekken en na hun schooltijd een eigen plek in de samenleving te vinden.

Als leerling én als leraar heb ik ervaren dat het periodeonderwijs een inspirerende en enthousiasmerende onderwijsvorm kan zijn. De afgelopen jaren viel me echter steeds vaker op dat de periodelessen niet voor alle leerlingen even inspirerend en leerzaam waren. Vanuit mijn rol als hoogbegaafdheidsbegeleider hoorde ik steeds vaker dat de periodelessen niet aansluiten bij wat sommige leerlingen nodig hebben om tot ontwikkeling te komen. Ik geloof dat het periodeonderwijs voor alle leerlingen veel te bieden heeft en vanuit die overtuiging wilde ik een product ontwikkelen aan de hand waarvan leraren en andere betrokkenen de vele kansen en mogelijkheden van deze onderwijsvorm kunnen herkennen en benutten. Dit product is ontwikkeld in het kader van de RITHA-opleiding van de Radboud Universiteit in Nijmegen. Tijdens de ontwikkeling ben ik begeleid door Cathelijne Leenders, die ik graag wil bedanken voor haar waardevolle feedback.

Dit hybride product bestaat uit een kaartenset en een website die elkaar aanvullen. Het is ontwikkeld voor periodeonderwijs en richt zich in het bijzonder op leerlingen met kenmerken van hoogbegaafdheid. Op vrijwel iedere school lopen leerlingen met kenmerken van hoogbegaafdheid rond. De onderwijsbehoeften van deze leerlingen sluiten vaak niet aan bij het reguliere onderwijsaanbod. Dit kan ertoe leiden dat leerlingen zich eenzaam voelen, onvoldoende worden aangesproken op hun mogelijkheden en capaciteiten, zich vervelen of gedemotiveerd raken voor het onderwijs. Het periodeonderwijs kan ruimte bieden om leerlingen met kenmerken van hoogbegaafdheid te begeleiden in hun ontwikkeling tot creatieve zelfstandige denkers. Daarvoor is het belangrijk dat alle betrokkenen kennis, vaardigheden en de nodige ondersteuning en mogelijkheden krijgen om dit succesvol vorm te kunnen geven. Deze kaartenset en de website kunnen daarbij helpen!

Deze kaarten hoeven niet uitsluitend voor gesignaleerde leerlingen met kenmerken van hoogbegaafdheid te worden ingezet. Geadviseerd wordt alle leerlingen stof en oefeningen aan te bieden die passend kunnen zijn voor leerlingen met kenmerken van begaafdheid en waar te nemen welke leerlingen hier op 'aan' gaan. Dit verkleint de kans dat leerlingen die baat hebben bij dit aanbod, worden uitgesloten.

Waarom deze kaartenset

Het belangrijkste doel van de kaarten is om gebruikers op een toegankelijke en praktische manier te ondersteunen bij het vormgeven van het periodeonderwijs voor leerlingen met kenmerken van hoogbegaafdheid, zodat deze leerlingen gemotiveerd blijven voor het leren en zich kunnen ontwikkelen. Tegelijkertijd hebben de kaarten als doel dat deze leerlingen zich gezien en gehoord voelen. De kaarten kunnen helpen bij het gesprek tussen hen en de onderwijsprofessionals over stimulerende en belemmerende factoren in het periodeonderwijs.

Wie kunnen de kaarten gebruiken?

- Leraren kunnen de kaarten inzetten om het periodeonderwijs af te stemmen op de onderwijs- en ontwikkelbehoeften van leerlingen;
Leraren kunnen de kaarten inzetten voor hun eigen ontwikkeling;
Leraren kunnen de kaarten inzetten om in gesprek te gaan met de klas of individuele leerlingen;
- Begeleiders en mentoren kunnen de kaarten inzetten om met leerlingen te spreken over stimulerende en belemmerende factoren;
- Teamleiders kunnen de kaarten inzetten voor teamdoelen of als ondersteuning bij ontwikkelingsgesprekken;
- Schoolleiders kunnen kaarten inzetten voor schoolbrede ontwikkeling naar inclusief onderwijs.

Het gebruik van de kaarten

De kaartenset is ontworpen als flexibel instrument en kan op verschillende manieren ingezet worden, bijvoorbeeld als professionaliseringsinstrument, reflectie-instrument, communicatiemiddel en verkenninginstrument.

Met behulp van de kaarten kan bijvoorbeeld onderzocht worden waarom leerlingen hun schrift niet inleveren of waardoor leerlingen hun motivatie verliezen en wat er nodig is om die weer te bevorderen. Gebruik de kaarten die voor de leerlingen, je klas, jou of het team relevant zijn om mee te werken en laat de andere kaarten voorlopig achterwege.

Voorbeeld

Situatie: Een leerling behaalt steeds zeer hoge resultaten en je bent op zoek naar hoe je meer uitdaging kan bieden.

Thema: Kies een thema dat het beste aansluit bij de vraag. Dit kan ook in samenspraak met de leerling. Kan je vanuit jouw rol als verteller meer verdieping geven in de leerstof? Kan er meer uitdaging komen in de verwerking van de stof (periodeschrift) of zoek je binnen het thema competentie naar passende handelingen?

Level: Begin bij het level dat past bij de beginsituatie van jou als leraar, je team of school.

Handelen: Voer de handelingsadviezen uit en reflecteer hierop. Wat is de volgende stap? Ga naar de website voor meer informatie. Daar zijn ook verdiepende opdrachten te vinden en kan je jouw ontwikkeling bijhouden.

De opbouw van de kaart

Elke kaart is uniek. Op de achterkant staat het thema van de kaart en op de voorkant zie je welk level het is. In het kader vind je informatie die passend is binnen het thema. Om met het level aan de slag te gaan, vind je daaronder handelingsadviezen of praktijkgerichte opdrachten die je kan uitvoeren.

De levels en thema's

Iedere professional heeft thema's waarin die meer of minder ervaren is. Om aan te sluiten bij de verschillende behoeftes zijn de kaarten verdeeld in thema's en levels. Kies een thema dat voor je leerlingen, jezelf of je team relevant is en stap in bij het level dat past bij jouw beginsituatie.

Level 1 Begrip: kennis opdoen en reflecteren op de huidige situatie;

Level 2 Handelen: aanpassingen uitproberen in de onderwijspraktijk;

Level 3 Verdieping: verdiepen, samenwerken en ontwikkelen.

De kaarten zijn opgedeeld in tien thema's:

(1) competentie (2) verbinding (3) autonomie (4) vorm (5) ritme (6) het periodeschrift (7) autonomie leraar (8) de verteller (9) menskundig fundament en (10) denken - voelen - willen.

Sommige thema's worden vanuit meerdere invalshoeken opgebouwd; bijvoorbeeld het thema 'periodeschrift' wordt vanuit de invalshoeken perfectionisme, cognitieve betrokkenheid en portfolio samengesteld.

De website periodewijs.nl

De website vormt het digitale verlengstuk van de kaartenset. Bij elke kaart is aanvullende informatie te vinden en via de website kunnen de bijbehorende levels worden behaald.

Daarnaast biedt de website meer informatie over het periodeonderwijs en hoogbegaafdheid. Ook is er de mogelijkheid om verrijkingsopdrachten met elkaar te delen met als doel zo samen de werkdruk te verminderen! Deel daarom vooral de verrijkingsopdrachten, hogere-orde denkvragen, alternatieven voor het periodeschrift met elkaar. Laat je via de website inspireren door wat collega's in het land ontwikkelen en delen. Op deze manier hoeven individuele leraren niet zelf het wiel uit te vinden maar kunnen we gebruikmaken van elkaars expertise!

Log in om levels te kunnen behalen en te ontgrendelen en om je voortgang bij te houden; als je een level gehaald hebt, dan ontvang je inspiratie in verschillende vormen.

Dit concept is ontwikkeld als Eindproduct binnen de Radboud International Training on High Ability (RITHA) © 2026 Marije van Rijswijk. Dit concept, de kaartenset en de inhoud van de website zijn ontwikkeld door Marije van Rijswijk. Overname of hergebruik, geheel of gedeeltelijk, alleen met bronvermelding en voorafgaande toestemming.

Radboud University
Nijmegen, the Netherlands

RITHA
Radboud International Training
on High Ability